

staat, als men ter verdediging van een belang niet een beroep kan doen op een rechtsregel.

In de politiek zien wij hetzelfde verschijnsel. Telkens verklaart men zich voor of tegen een bepaald wetsontwerp met een beroep op de Grondwet. Ook in de internationale politiek wordt ter verdediging van eigen standpunt bij voorkeur een beroep op een rechtsregel gedaan. „In a diplomatic debate a State feels particularly strong when it is in a position to invoke a rule of positive international law”, aldus de oud-president van het Internationale Hof van Justitie, Jules Basdevant, in een college voor de Haagse Academie voor Internationaal Recht.⁴

Zelfs zij, die zich willens en wetens schuldig maken aan rechtsverkrachting, hullen hun daden gaarne in het gewaad van het recht. Wij hebben dat overvloedig kunnen constateren in de tijd van de Nazi-bezetting. Een ontstellend geschrift, 20. Juli 1944, laat zien, dat men bij het neerslaan van de opstand van 20 juli 1944 zich nog alle moeite heeft gegeven de schijn van behoorlijke berechting der deelnemers te handhaven.⁵

Ik kom tot een derde. Wij aanvaarden de positieve rechtsregel niet zonder meer als recht. Hoe vaak horen wij niet van een belanghebbende ten aanzien van een rechtsregel, die hem, naar hij meent, dwarsboomt: Maar dat is toch geen recht! Ook wanneer de rechtsregel ons niet onmiddellijk raakt, toetsen en schiften wij. De Neurenberger huwelijks-wetgeving van Hitler verwierpen en verwerpen wij als onrecht. Nationalisatie zonder toekenning van schadeloosstelling krenkt ons rechtsgevoel. Wij ergeren ons over rechtsvoorschriften in de staat Mississippi, die de toelating van negers tot de universiteit verbieden. De regeling van de positie van natuurlijke kinderen in het nieuwe Burgerlijk Wetboek achten wij beter recht dan de regeling, die in het huidige B.W. is vervat. Wij zoeken niet recht zonder meer, wij zoeken goed recht. Het recht behoeft, zoals Langemeijer in zijn Leidse intree-rede heeft gezegd, een nadere legitimatie om ons waarlijk te binden.⁶ Waarom toetsen wij; waaraan toetsen wij?

De drie genoemde verschijnselen: geen stuk van het leven is onttrokken aan het beslag van het recht; ieder wil het recht aan zijn zijde hebben; wij toetsen het recht aan zekere niet omschreven maatstaven,

⁴ Aangehaald door E. N. van Kleffens, *The Place of Law in International Relations*, *United Nations Review*, januari 1955.

⁵ 20. Juli 1944. 3. Auflage, Bundeszentrale für Heimatdienst, Bonn 1960.

⁶ G. E. Langemeijer, *Ons oordeel over wat recht moet zijn*, inaugurele oratie R.U. Leiden 1946.